

Od Redakcji

Tom nr 57 „Zeszytów Łużyckich” jest poświęcony badaniom językoznawczym, literaturoznawczym oraz kulturoznawczym wpisującym się w problematykę metodologii w badaniach nad mniejszościami. W ten sposób chcemy oddać hołd pani profesor Ewie Siatkowskiej, wybitnej slawistce. Jej pamięci poświęcony jest pierwszy tekst, autorstwa Jerzego Molasa. Na dorobek pani profesor Ewy Siatkowskiej składają się publikacje opisujące język z punktu widzenia diachronicznego i synchronicznego. W swoich pracach wykorzystuje różne paradygmaty badawcze: od strukturalizmu do kognitywizmu (w tym etnolingwistyki skoncentrowanej na językowym obrazie świata). Artykuły w niniejszym tomie odzwierciedlają nie tylko zainteresowania badawcze profesor Ewy Siatkowskiej, ale również są podporządkowane tematowi niezmiernie skomplikowanemu – metodologii w badaniach nad mniejszościami – rozumianymi nie tylko tradycyjnie (jako języki mniejszościowe, mniejszości narodowe), ale również kwantytatywnie (jako zjawisko językowe/literackie/kulturowe stanowiące mniejszość względem dominanty).

W tym kontekście warto przywołać słowo *metodologia*. Składają się na nie dwa wyrazy: gr. *méthodos* objaśniany w *Wielkim słowniku języka polskiego*¹ jako ‘badanie, poznanie; sposób badania, metoda, sztuka; teoria’ oraz *lógos* oddawany tam jako ‘słowo, wyraz’. Słownik Doroszewskiego² podaje tu również jako ekwiwalent słowo *nauka*. Wyraz ten rejestrowany jest już przez *Słownik języka polskiego*³ wydany w 1861 r. („wileński”) w formie *metodologia* w znaczeniu nauki o metodach. We wspomnianym najnowszym słowniku słowo to jest definiowane w trzech kontekstach: 1. metodologia jako nauka badająca wartości poznawcze metod stosowanych w różnych dyscyplinach wiedzy; 2. metodologia jako przedmiot nauki – zastosowana metoda badań naukowych; 3. metodologia obliczeń – sposób wykonywania działań o charakterze umysłowym.

Wielorakie rozumienie pojęcia i terminu *metodologia* przyświecało autorom niniejszego tomu, wśród których znajdują się przedstawiciele wszystkich pokoleń badaczy od studentów oraz doktorantów Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej UW po doświadczonych badaczy oraz gości z zagranicznych ośrodków slawistycznych.

Kwestie metodologiczne dotyczące postrzegania języków mniejszościowych porusza Vladislav Knoll w artykule *Types of non-dominant languages*

¹ *Wielki słownik języka polskiego*, red. Piotr Źmigrodzki, <https://wsjp.pl/> [3 XII 2022]

² *Słownik języka polskiego*, red. Witold Doroszewski, Warszawa 1958–1969.

³ *Słownik języka polskiego*, red. Aleksander Zdanowicz, Wilno 1861.

in Europe. Przedstawia on w swoim tekście rewizję terminów związanych z językiem i dialektem oraz ich tradycyjnym podziałem. W tę problematykę wpisuje się również tekst Nicole Dołowy-Rybińskiej i Macieja Mętraka, zatytułowany *Metodologiczne i teoretyczne wyzwania badań nad żywotnością etnolingwistyczną grup posługujących się językami kolateralnymi w Polsce*. Autorzy definiują języki kolateralne nietradycyjnie, nawiązując do wybranych nowych trendów w nauce. Następne dwa artykuły przenoszą Czytelników w obszar badań diachronicznych: Patryk Rachwał pokazuje w swoim tekście podejście do badań nad akcentem w deklinacji połabskiego rzeczownika, Janusz Siatkowski natomiast wprowadza Czytelnika w skomplikowaną metodologię badania pochodzenia wyrazów, na przykładzie leksemu *druh*.

Dalszą część tomu stanowią artykuły dotyczące współczesnych zjawisk gramatycznych, które w ujęciu kwantytatywnym można uznać za mniejszościowe. Znajduje się tu artykuł dotyczący wariantowości końcówek rzeczownikowych w dopełniaczu liczby mnogiej w języku chorwackim Dominika Jachimczyka oraz tekst przedstawiający mniejszościowe konstrukcje składniowe na przykładzie współczesnego reportażu książkowego, opracowany przez Katarzynę Ostrowską. Tematy łączące język z rzeczywistością pozajęzykową poruszają w swoich artykułach: Zbigniew Greń (*Tożsamość śląska w systemie pojęciowym budzieli polskiego życia narodowego na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku*) oraz Żeljka Macan w artykule przedstawiającym problematykę życzeń jako odzwierciedlenie kultury językowej i tożsamości (*Veliki čestitar – čestitka kao izraz jezične kulture i identiteta*). Analiza odstępstw fonologicznych w nauce języka chorwackiego jako obcego u rodzimych użytkowników języka farskiego, opracowana przez Tanję Diklić, jest kolejną pozycją aktualnego numeru „Zeszytów”.

Następne teksty dotyczą problematyki literaturoznawczej oraz kulturoznawczej. Są to publikacja Hisako Kobayashi dotycząca strategii literackich Ismaila Kadarego (*Ismail Kadare's literary strategies*) oraz artykuł Anny Kobylińskiej *Filtry Słowiańszczyzny. Prolegomena (Część II)*.

W części poświęconej recenzjom zachęcamy do przeczytania opinii Zuzanny Woszczerowicz na temat książki *Horka – lużycka Golgota służby zdrowia 2. Armii Wojska Polskiego*.

Mamy nadzieję, że, przedstawiając Czytelnikom tom pełen oryginalnych artykułów wpisujących się w problematykę metodologii w badaniach nad mniejszościami, upamiętnimy dzieło założycielki naszego pisma, pani profesor Ewy Siatkowskiej.

Ignacy M. Doliński, Milena Hebal-Jeziarska